

Ана Анђелковић²⁵, студент

Учитељски факултет у Призрену – Лепосавић

ЦЕЛОВИТО И ЈАСНО О ИНКЛУЗИВНОЈ НАСТАВИ

Миле Илић, *Инклузивна настава*, Филозофски факултет
Универзитета у Источном Сарајеву, Источно Сарајево, 2009.

Дело *Инклузивна настава* од Милета Илића, обима 414. страница, посматрано из студентске перспективе, представља занимљиво и разумљиво штиво о инклузивној настави. Сви извори сазнања о инклузивној настави су, код нас на српском језику, до појаве ове књиге били фрагментарно дати у часописима и разноврсним зборницима и приручницима, најчешће у оквирима других тема и у различитим научним дисциплинама. С друге стране, о инклузивној настави и инклузивном образовању се пуно говори, нарочито у школама где све више долази до нераздевања ове теме и начина како да се приступи инклузивној настави, пошто је она значајна новина у нашем образовању. Ова књига професора Илића представља целовито дело, које пружа неопходна сазнања и информације о инклузивној настави, продубљује наше знање о овом виду наставе, даје одговоре на многа питања и сугестије о раду и понашању са ученицима који имају тешкоће у понашању или са даровитим ученицима. Све је то неопходно у савременом образовању наставника, не само оних који се школују за ово занимање, већ и оних који се баве наставом како би своје свакодневне проблеме и недоумице лакше решавали.

Књига *Инклузивна настава* професора Илића се може, по форми, вишеструко одредити: а) као научна монографија, која се студиозно бави питањем инклузивног образовања и која је опремљена комплетном научном апаратуром; б) као уџбеник, јер су теме тако разложно дефинисане и логички постављене да се предметно штиво јасно разуме и лако учи; и в) као приручник, јер је у књизи дато мноштво инструкција у виду мерних инструмената, тестова, питања и модела, који су дидактичке природе и могу бити много од користи студентима, наставницима који су укључени у инклузивну наставу, родитељима деце која су обухваћена овим видом наставе, људима који се научно баве овом проблематиком, као и ширем кругу читалаца. Ова књига је, по структури, сачињена из два дела. У првом делу се, кроз девет тематских целина, разматрају релевантна питања о

²⁵ anamajamile@gmail.com

инклузивној настави: 1) термилошка разграничења; 2) основне одреднице инклузивне наставе; 3) теоријска утемељеност инклузивне наставе; 4) глобално-стратешки и нормативно-правни оквири инклузивне наставе; 5) учесници инклузивне наставе; 6) ток инклузивне наставе; 7) дидактички модели инклузивне наставе; 8) процеси и динамизми у инклузивној настави; и 9) ефекти инклузивне наставе. У сваком од ових питања, професор Илић указује и на различите теорије, истичући њихове ефекте у педагошкој науци и пракси. Поред тога, у овом делу су дати: резиме на српском и енглеском језику, индекс појмова, индекс имена и списак литературе са 162. библиографске јединице. У другом делу књиге је, у виду прилога, изложен садржај инструктивне и дидактичко-методичке природе о инклузивном образовању. То је изложено кроз три тематске целине: 1) мерни инструменти; 2) профил ученика, програми индивидуалног образовно-васпитног рада, профил одељења и програм унапређивања наставе у одељењу; и 3) модели микроплатова припрема инклузивне наставе.

У разумевању разлика између инклузивне и традиционалне наставе постоји мноштво недоумица код многих људи који се баве наставом. То разграничење професор Илић врло јасно прави: "Инклузивна настава управо се разликује од уобичајне (традиционалне) наставе по учесталости, отпорности и чврстини самостално донесених и реализованих вољних одлука ученика, чиме се постиже интензивнија васпитљивост њиховог осамостаљујућег вољног процеса" (210). Зато ова књига повећава и продубљује наша сазнања о инклузивној настави и има посебан значај за васпитно-образовну праксу. Она даје одговоре на многа питања, а у исто време и објашњења и сугестије о раду и понашању са ученицима који имају тешкоће у развоју. Професор Илић описује ко су у ствари учесници инклузивне наставе и какав је њихов положај. Сем ученика са тешкоћама у развоју, ту спадају и даровити ученици, то јест ученици са надпросечном интелигенцијом. Врло важан аспект је, како аутор истиче, социјализација тих ученика и прихватање од стране друштва. Такође је значајно и разумевање психолошке стране личности ученика и утицај на њих. Истовремено, указује се и на личност наставника у инклузивној настави и његово оспособљавање за рад, при чему се нарочито истиче важност сталног усавршавања и образовања наставника који су укључени у инклузивну наставу. Веома битна карактеристика у овом виду наставе је лакша сарадња родитеља и наставника, чија деца похађају инклузивну наставу, много боља и ефикаснија него оних у специјалној школи. Јер ученик који похађа инклузивну школу прихваћен је и од стране наставника и од стране својих вршњака, са њим се поступа као и са другом децом, само уз мало већу помоћ и мало више пажње. Тада му је омогућено да сам напредује, учи и ствара.

Инклузивна настава је усмерена на истинско прихватање и максимално ангажовање у развоју ученика са препрекама у учешћу и учењу,

као што су: оштећење вида, слуха говора, тешкоће и поремећаји у понашању; али и с друге стране и на даровите, талентоване и све остале ученике. Општи ток инклузивне наставе обухвата моделе и фазе, које је професор Илић, према доминантној активности непосредних учесника наставе, развио у дидактичко-методичке моделе инклузивне наставе и класификовао их у две групе: 1) модели инклузивне традиционалне наставе; и 2) модели инклузивне иновантне наставе. Учење у инклузивној настави је прожето претежно корисношћу, задовољством, радошћу и одушевљењем. Када је учење без таквих емоционалних компоненти, оно је формално и непривлачно па је ту неинклузивна настава. Такође је битна и емоционална клима, слободна партиципација даровитих и свих осталих ученика у инклузивној настави. Повољне околности за развој стваралаштва и креативности, као и способност дивергентног мишљења. Професор Илић истиче да се у инклузивној настави остварује равнотежа између социјално-моралних и вољних способности ученика са препрекама у учењу и учешћу. Док у традиционалној настави слаби воља за учењем, појављује се пасивност, па се тиме умањује и воља за постизањем добрих резултата у васпитно образовно раду.

Учење у инклузивној настави, како професор Илић указује, одвија се са разумевањем, заједничким радом и трудом, са одабраним програмским садржајима, подучавањем. Таквим учењем развијамо морал, љубав, вољу, радозналост и интересовање, машту, веровања. За учење у овој настави веома битно је позитивно поткрепљење, а негативно делују казна, укор, неуспех, слаба оцена и сл..У колико се код ученика развије негативан став према настави то утиче на његов укупан рад у школи. Када код ученика развијемо позитиван став према школи, он ће тада жељно трагати за новим сазнањима.Током реализације инклузивне наставе ученици са препрекама у учењу и учешћу, као и даровити ученици, се оспособљавају да самостално задовољавају своја интересовања и потребе. Као што професор Илић каже: "Знања до којих ученик дође властитим напором у инклузивној настави темељи су саморазвоја, самообразовања и еманципације" (181). Наставник у инклузивној настави је дужан да поред основних дидактичких метода користи и „специфичне“ методе, као што је у књизи речено, као што су аналитичко-синтетичке методе за почетно читање и писање, а потом и друге методе које су засноване на принципу очигледности (огледи, експерименти и тд).

У току реализације инклузивне наставе потребна је стална евалуација, јер је она веома битна компонента у овом виду наставе. Морају се стално испитивати постигнуће инклузивне наставе, нарочито пратити рад ученика и њихово напредовање, као и оцењивање рада свих непосредних учесника у инклузивној настави.

Положај ученика у инклузивној настави је, како професор Илић каже, повољнији него у традиционалној школи, али су потребни услови да би се то

остварило, као што су: стручан kadar, материјална средства, више подршке ученицима са препрекама у учењу и максимално учешће наставника. Међутим, поставља се питање да ли је све то данас довољно да би се инклузивна настава успешно реализovala? Сматрам да је, поред тога на шта професор Илић указује, потребна и снажна подршка друштва, а пре свега државе, како би се створило повољно окружење за реализацију инклузивне nastave.

Читајући књигу *Инклузивна настава* професора Милета Илића, стално сам размишљала о проблемима наших наставника који су тек почели да раде у инклузивној настави, који су одједном добили по неког ученика са потешкоћама у развоју у свом одељењу. Без обзира на то што су прошли неке едукативне курсеве и радионице, они отворено признају да не знају шта да раде и најчешће имају пасивнији однос према тој деци него према осталим ученицима. Такав ученик се онда осећа одбаченим и од стране наставника и од стране својих вршњака, а шта да се ради када специјална одељења више не постоје. Шта у таквим ситуацијама да се ради, покушала сам да потражим одговор у овој књизи. Нисам стекла утисак да ту има јасног прагматичног одговора. Можда је извесна слабост у овој књизи то што није посебно посвећена пажња проблемима прелазног периода, односно периода преласка са традиционалне на инклузивну наставу.

Књига *Инклузивна настава* Милета Илића казује нам једну поучну причу која је резултат вишегодишњих истраживања. Писана је разумљивим језиком и значајно обогаћује педагошку литературу из тог подручја, а и од велике је користи за наставну праксу. Сматрам да се читањем ове књиге може много тога корисног сазнати и научити, јер се данас све веће пажња посвећује успешном извођењу инклузивне nastave. Као што и сам аутор каже: "Надам се да ће ова књига олакшавати стварање инклузивне културе, креирање инклузивне политике и развијање инклузивне праксе у школи, образовању и у нашој друштвеној стварности и да ће покретати и подржавати нове доприносе у припремању, проверавању модела и варијанти ефикасне инклузивне nastave"(11). Са овим ставовима професора Илића сам веома сагласна.